

א

(בראשית ב:ז) וַיִּצְרֶה יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֶר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. (תרגום אונקלוס) וברא יי אלהים ית אדם עפרא מן אדמתא ונפח באפוהי נשמתא דחיי והות באדם לרוח ממללא.

איוב (כז:ג) כִּי כָל עוֹד נְשָׁמַתִּי בִּי רוּחַ אֱלֹהִים בְּאַפִּי:

(לב:ח) אָכֵן רוּחַ הָיָא בְּאַנְשׁוֹשׁ נְשָׁמַת שְׂדֵי תְּבִינָם:

(לג:ד) רוּחַ אֵל עֲשָׂתָנִי וְנְשָׁמַת שְׂדֵי תְּחִינִי:

ב

גמרא מסכת סנהדרין, סה/ב

תנא, (דברים יח) "וַיִּדְרֹשׁ אֵל הַמֵּתִים" - זֶה הַמְרַעֵיב עֲצָמוֹ, וְהוֹלֵךְ וְלֵן בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרָה עָלָיו רוּחַ טְמָאָה, וְכִשְׁהָיָה רַבִּי עֹקֵיבָא מְגִיעַ לְמִקְרָא זֶה, הָיָה בּוֹכֵה; וְמָה הַמְרַעֵיב עֲצָמוֹ כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרָה עָלָיו רוּחַ טְמָאָה - שׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ טְמָאָה, הַמְרַעֵיב עֲצָמוֹ כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרָה עָלָיו רוּחַ טְהוֹרָה - עַל אַחַת כְּפֹה וְכִמָּה? אָבָל מָה אֶעֱשֶׂה שְׁעוֹנוֹתֵינוּ גָרְמוּ לָנוּ, שְׁנֹאֲמַר, (ישעיה נט) "[כִּי אִם] עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִיוּ מְבַדְּלִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹהִיכֶם". אָמַר רַבָּא, אִי בְּעוֹ צְדִיקִי, בְּרוּ עֲלֵמָא, שְׁנֹאֲמַר, "כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִיוּ מְבַדְּלִים" וְגו'. רַבָּא - בְּרָא גַבְרָא, שְׁדֵרִיהָ לְקַמֵּיהָ דְּרַבִּי זִירָא, הָנָה קָא מְשַׁתְּעִי בְּהַדְרִיהָ, וְלֹא הָנָה קָא מְהַדְרִי לִיהָ. אָמַר לִיהָ, מִן חֲבֵרָא אַתְּ? הָדָר לְעַפְרִיךְ! רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי הוֹשַׁעְיָא הָווּ יְתִבִּי כָּל מַעְלֵי שְׁבָתָא, וְעַסְקִי בְּסִפְרֵי יְצִירָה, וּמֵיבְרוּ לָהּ עֵיגְלָא תִּילְתָא, וְאָכְלוּ לִיהָ:

ג

ספר הבהיר

אמ' רבה אי בעו צדיקי ברו עלמא ומ"י יבדי"ל, עונותיהם, דכתי' (יש' נט ב) עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם, הא אם <לא> היו עונותיכם {28} לא יהיה הפרש ביניכם לבינו. דהא רבא ברא גברא שדריה לר' זירא, הוא קא משתעי בהדיה ולא [הוה קא] מהדר, ואלמלא עונותיכם הוה <קא> מהדר. וממאי הוה מהדר, מנשמתיה. ומי [הוה] לאיניש נשמתא למיע"ל ביה, אין, דכתי' (בר' ז) ויפח באפיו נשמת חיים. ולאיניש הוה ליה נשמת חיים, ואלמלא עונותיכם שאין הנשמה טהורה, והינו הפרש שביניהם לבינו, וכתי' (תה' ח ו) ותחסרהו מעט מאלהים וגו'.

ד

ספר יצירה, פרק ב

(ה) כ"ב אותיות יסוד, חקק"ן חצב"ן שקל"ן צרפ"ן והמירן וצר בהן נפש כל היציר וכל העתיד לצור:
(ח) כיצד שקלן והמירן א' עם כולן וכולן עם א', ב' עם כולן וכולן עם ב', חוזרות חלילה, נמצאו יוצאות ברל"א שערים, ונמצא כל הדבור וכל היצור יוצא מהם, ונמצא כל היצור יוצא בשם אחד:

פירוש ר"י סגי נהור לספר יצירה: וכל הדיבור - אם אין יצירה מדברת אינו כלום, כי השלמת הדבור אינו אלא ברוח. ואם רבא ברא גברא השיבו לעפרו מפני שלא היה יודע להכניס בו רוח שידבר ושיתקיים בו:

ה

ספר בראשית פרק יב

(ה) וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ וְאֵת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֵת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרֶן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן:

ו

ספר יצירה פרק ו

(ח) וכיון שצפה [נ"א - שראה] אברהם אבינו ע"ה והביט וראה וחקר והבין וחקק וחצב וצרף ויצר ועלתה בידו [גירסת גרא: הבריאה שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן מיד], נגלה אליו ארון הכל הושיבו בחיקו ונשקו בראשו [נ"א - על ראשו] קראו אוהבו ושמו בשמו וכרת לו ברית לו ולזרעו עד עולם שנאמר והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. כרת לו ברית בין עשר אצבעות רגליו והוא ברית מילה, כרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו והוא ברית לשון. קשר עשרים ושתים אותיות בלשונו, והמקום גילה [נ"א - וחמקו וגילה] לו סודו. משכם במים דלקם באש רעשם ברוח בערם בשבעה [נ"א - בשלהבת] נהגם ב"ב מזלות. אד"ג. [נ"א - א'ד'נ']:

ז

משנה מסכת אבות פרק א

(יב) הֵלֵל וְשִׁמְאֵי קִבְלוּ מֵהֶם. הֵלֵל אָמַר, הִנֵּי מִתְלַמְּדֵי שָׁל אֶהְרֶן, אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקַרְבֵּן לַתּוֹרָה:

אבות דרבי נתן פרק שנים עשר

(ח) ומקרבן לתורה כיצד מלמד שיהא אדם מקפח את הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה כדרך שהיה אברהם אבינו מקפח את הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה [ולא אברהם לכד עשה אלא אף שרה שנא'] (בראשית יב) ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן והלא כל באי עולם אינם יכולים לבראות אפילו יתוש אחד ומה ת"ל ואת הנפש אשר עשו בחרן מלמד שהעלה עליהם הקב"ה כאילו עשו אותם.

תוספתא מסכת הוריות פרק ב

מנין שכל השונה פרק אחד לחברו מעלה עליו הכתוב כאילו הוא יצרו ורקמו והביאו לעולם שנא' (ירמיה טו) אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה כאותו הפה שזרק נשמה באדם הראשון כך כל המכניס בריה אחת תחת כנפי השכינה מעלין עליו כאילו יצרו ורקמו והביאו לעולם. ...

ח

ספר תהילים פרק קלט

(יג) כִּי אֲתָה קִנִּיתָ כְּלִיתִי תִסְכַּנִּי בְּכַטָּן אֲמִי:

(יד) אוֹדֶךָ עַל כִּי נִזְרָאוֹת נִפְלִיתִי נִפְלְאִים מַעֲשֵׂיךָ נִנְפְשִׁי יִדְעַת מְאֹד:

(טו) לֹא נִכְחַד עֲצָמֵי מִמֶּךָ אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי בַסֶּתֶר רַקְמִתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת אֶרֶץ:

(טז) גָּלְמֵי רְאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרֶךָ כָּלֵם יִכְתְּבוּ יָמִים יִצְרוּ וְלֹא \{ \} אֶחָד בָּהֶם:

ט

מדרש רבה בראשית פרשה ח פסקה א

רבי תנחומא בשם רבי בנייה ורבי ברכיה בשם ר"א אמר בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון גולם בראו והיה מוטל מסוף העולם ועד סופו הדא הוא דכתיב (תהלים קלט) גלמי ראו עיניך וגו' רבי יהושע בר נחמיה ורבי יהודה בר סימון בשם רבי אלעזר אמר מלא כל העולם בראו מן המזרח למערב מנין שנאמר (שם) אחור וקדם צרתני וגו' מצפון לדרום מנין שנאמר (דברים ד) ולמקצה השמים ועד קצה השמים ומנין אף בחללו של עולם שנא' ותשת עלי כפכה כמה דאת אמר (איוב יג) כפך מעלי הרחק

פרשה יד פסקה ח

ומהלכין סביב העיגול ואומרין האלפא ביתות רל"א שהרי יש בא' כ"ב אלפא-ביתות [...] י"מ [יש מפרשים] חוזר הגלגל פנים ואחור, שנתן הבורא כח לאותיות שאדם בורא ברייתו מקרקע בתולה מגבלו וקוברו בקרקע ועושה עגול וגלגל סביב הבריאה ואומר בכל היקף והיקף אלפא ביתא אחת וכך ג' ד' תס"ב פעמים ואם הולך לפנים הבריאה עולה בחיים על ידי כח אמירת האותיות שנתן בהם הקב"ה כח. ואם רוצה לסתור מה שברא חוזר לאחוריו סביב באמירת האותיות ותשקע מאליה הבריה ותמות. וכן אירע מעשה לפני ריב"א ותלמידיו שעסקו בספר יצירה ורצו לבראות בריה וטעו בהליכתן והלכו לאחוריהן עד שנשתקעו בארץ עד טבורן בכח האותיות ולא היו יכולין לצאת וצעקו, והקול נשמע לפני ריב"א ואמר להם : אמרו האותיות מאלפא-ביתות ותלכו לפנים כמו שהלכתם לאחור וכן עשו ויצאו [...] כך באמירתן לפנים יוצאה צורה ובחזרתו לאחור בכל עת תשקע הצורה בארץ.

חזרת חלילה. פר"ס : לשון מחול, כלומר שהולך כבמחול כשרוצה לבראות, וחוזרת לקדמותה על החזרת המחול. ושמעתי כי אבן עזרא ברא בריה לפני ר"ת [רבינו תם] ואמר: "ראו מה שנתן הקב"ה באותיות הקדושות" ואמר "חוזר לאחור" וחזרה לקדמותה. כל הדבור, היוצא מהם. פר"ס שאין שום דבור אלא בהברת האותיות א"ה א"י א"ו והן יוצאות מאותיות הו"י שהן נשמה כדפירשתי לעיל. ולכן יש להן ולאמירתן כח מאת הבורא ית' לעשות היצור ולתת לה חיות ונשמה.

4. נפלאות מהר"ל (אידל 101)
ואותי ציווה מהר"ל לראשונה להקיף ז' פעמים את הגולם, להתחיל מצד ימין להקיף עד הראש. ומן הראש עד הרגליים לצד שמאל. ומסר לי צירופי האותיות לאומרים בעת ההקפה. וכן עשיתי ז' פעמים. וכאשר גמרתי את ההקפות נתאדם גוף הגולם כגחלת אש. אחרי כן ציווה מהר"ל לתלמידו ר' יעקב ששון שיעשה גם כן ז' הקפות כאלו ומסר לו צירופי אותיות אחרים. וכאשר גמר ההקפות נכבה האש, כי באו מים בגוף והתחילו אדים לצאת מן גוף הגולם וגם נתמלא עם שערות כבן שלשים. וגם צפורניים נתהוו בראשי אצבעותיו. ואז עשה גם המהר"ל ז' הקפות ואחרי גומרו הקפותיו אמרנו שלשתנו יחד הפסוק : "ויפח באפיו נשמת היים ויהי האדם לנפש חיה".

ר"א אבולעפיא, אידל 107-108

תחלת היצירה צריך האדם לידע בטוב המשקל והצירוף והחילוף וצריך לידע הבניין. וכל האלפא ביתות שהם מאתיים ושלשים ואחד שערי אלפא ביתות והם חקוקות בגלגל התשיעי, מחולקות בשישים חלקים. וצריך לידע לצרף כל האותיות והאלפא ביתות כל אחת בפני עצמה עד שישלם כל השערים. ויקח העפר נקייה וסולד ויגלגל האופן בתווך ויתחיל הצירוף ויצרף עד הרל"א שערים ויקבל שפע החכמה. וכשיקבל השפע ויקרא במהירות גלגל מהרה והוא רוח הקודש. ואחר כך יקח ספל מלא מים נקיים ויקח כף קטנה וימלאנה עפר. וצריך שידע משקל כל העפר קודם שיגלגל אותה וצריך לידע מידת הכף כמו כן שימדוד בו. אחר שתמלאנה, תשליכנה במים וינשבנה בהשלכה בנחת על פני המים. וכשיתחיל לנשב הכף הראשונה, יזכיר אות אחת מן השם בקול רם, בנשימה אחת עד שיכלה רוחו מלנשב ופניו ארצה ויתחיל לראש ראשה עד שיכלה שמונה בתים הראשונים, לקיים הראש ויזכיר שמונה בתים השניים לקיים הקמא בסדר. ויזכיר ח' בתים שלישיים הסופה והרוח יוציא דמות אחת מכ"ה בע"א תא"ח. ואסור לעשות כמעשה הבורא ולא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות ולהדבק בייחוד השמי ושל'ו' כח אברם זלה"ה בשם הגבורה לעולם אצליח.